Suomen Kuurosokeat ry
Föreningen Finlands Dövblinda rf

Lausunto HE 122/2024
Suomen Kuurosokeat ry

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen 5.11.2024

Suomen Kuurosokeat ry:n mielestä elämänvaihe-käsitteen tulkinnanvaraisuus laissa vaarantaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden. Vammaispalvelujen tavoitteena on turvata vammaisten henkilöiden mahdollisimman itsenäinen elämä yhdenvertaisena ei-vammaisten henkilöiden kanssa. Elämänvaihe-käsitteen käyttäminen korvaa ikääntymisrajauksen, jonka perustuslakivaliokuntakin on jo edellyttänyt poistettavaksi. Vammaispalveluiden tarpeen tulee perustua yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin.

Esimerkiksi Usherin syndrooma on tyypillinen kaksoisaistivammaisuutta aiheuttava perinnöllinen sairaus, jossa näkö ja kuulo heikkenevät yksilöllisesti ja ennalta-arvaamattomasti. Kuulonäkövammainen ja kuurosokea henkilö tarvitsee elämänsä aikana yksilöllisesti arvioituja vammaispalveluita, jotta hän voi opiskella, hoitaa lapsensa, käydä töissä ja harrastaa sekä osallistua yhteiskuntaan. Kuulonäkövammainen ja kuurosokea henkilö ei ole hoivan ja hoidon kohde vaan itsenäinen toimija omassa elämässään.

Vammaisella henkilöllä on oltava oikeus päästä vammaispalveluiden piiriin silloin, kun itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä vammaispalvelulain mukaisia palveluita. Tämä tulee ilmaista laissa selkeästi. Kuulonäkövammaisten ja kuurosokeiden henkilöiden kohdalla on tärkeää, että he saavat tarvitsemansa palvelut riittävinä ja oikea-aikaisesti. Esimerkiksi opiskelun tai työharjoittelun aloitus voi viivästyä, mikäli palvelut, esim. kohtuulliset mukautukset eivät ole käytettävissä heti kun tarve niihin ilmenee. Kuulonäkövammaisen ja kuurosokean henkilön työssäkäynti estyy, jos päätöksiä palveluista, esim. kuljetuspalvelusta, ei saada nopeasti, kun itsenäinen toimintakyky kuulon ja näön suhteen muuttuu.

Viivettä palvelujen saamiseen tulee siitä, että esityksessä vammaisten henkilöiden kohdalla arvioitaisiin ensin sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen riittävyys ja vasta sen jälkeen vammaispalveluiden tarve. Samoin muutoksenhaku tai päätösten oikeellisuuden tarkistaminen oikeusteitse hidastavat tarvittavien vammaispalvelujen saamista. Viive palveluiden saamisessa estää kuulonäkövammaisen tai kuurosokean henkilön aktiivisen normaalin elämän ja kuluttaa huomattavasti voimavaroja. Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ovat luonteeltaan pitkäaikaisia, elämäntilanteen ja vamman etenemisen mukaan muuttuvia.

Kannatamme Näkövammaisten Liiton ehdotusta, että VPL 2 § 3 momentti poistetaan kokonaan soveltamisalasäännöksestä. Enemmistö PeV:n kuulemista asiantuntijoista piti säännöksen poistamista ensisijaisena vaihtoehtona soveltamisalasäännöksen selkeyttämiseksi.
Sosiaalihuoltolakiin perustuvat palvelut ovat enemmän hoitoa ja huolenpitoa ja keskittyvät elämän perustoimintoihin sillä oletuksella, että ihminen ei esimerkiksi opiskele, käy työssä tai osallistu aktiivisesti häntä kiinnostavaan toimintaan kotinsa ulkopuolella.

Suomen Kuurosokeat ry
Insinöörinkatu 10
33720 Tampere

kuurosokeat@kuurosokeat.fi
Puhelin 040 7780 266

www.kuurosokeat.fi

Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat harkinnanvaraisia, määrärahaan sidottuja eivätkä siten toteuta vammaisen henkilön subjektiivista oikeutta hänelle välttämättömiin palveluihin. Lisäksi sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen maksullisuus tai hinnan määräytyminen koko perheen tulojen tai varallisuuden mukaan sysää vammaiset henkilöt perheineen eriarvoiseen asemaan vammattomiin henkilöihin nähden.
Kuulonäkövammaisen tai kuurosokean henkilön ei tule joutua maksamaan palveluista, joilla kompensoidaan kaksoisaistivamman aiheuttamaa haittaa.
Suomen Kuurosokeat ry muistuttaa, että YK-vammaissopimuksen artikla 4b edellyttää valtiota ”toteuttamaan kaikki asianmukaiset, myös lainsäädännölliset, toimet voimassa olevien vammaisia henkilöitä syrjivien säädösten, määräysten, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi tai poistamiseksi.”

Vammaispalvelulain tulee jatkossakin olla erityislaki, joka velvoittaa hyvinvointialueet järjestämään vammaispalvelut henkilöille, joilla on niihin subjektiivinen oikeus. Vammaispalvelut ovat subjektiivisia oikeuksia eikä niitä saa karsia eikä supistaa hyvinvointialueiden säästöpaineissa.

Suomen Kuurosokeat ry yhtyy kaikilta osin Näkövammaisten Liiton lausuntoon.

Risto Hoikkanen
toiminnanjohtaja
Suomen Kuurosokeat ry
Insinöörinkatu 10
33720 Tampere
etunimi.sukunimi@kuurosokeat.fi
puh.